

Список источников:

1. Батурина Д.И. Обучение русским пословицам и поговоркам в лингвокультурологическом аспекте / Д.И. Батурина // Язык как фактор интеграции образовательных систем и культур – Белгород-Харьков, 2006 – 234 с.
2. Верещагин Е.М., Костомаров В.Г. Язык и культура: Лингвострановедение в преподавании русского языка как иностранного / Е.М. Верещагина, В.Г. Костомаров –М.: Наука, 1976. – 356 с.
3. Рерих Н. О вечном .../ Н. Рерих – М.: Наука, 1994. – 430 с.
4. Субетто Л.И. Социогенетика: системогенетика, общественный интеллект, образовательная генетика и мировое развитие / Л.И. Субетто – СПб: Исследоват.центр, 1994. – 426 с.
5. Тихомиров О.К. Психология мышления / О.К. Тихомиров – М., 1984 – 164 с.

Проблеми навчання української азербайджанських студентів-нефілологів

Кучеренко О.Ф.

доцент кафедри мовної підготовки

Національного університету цивільного захисту України

м. Харків, Україна

Студенти з Азербайджанської Республіки, що зараз здобувають освіту в українських вищих навчальних закладах, стикаються з багатьма проблемами в процесі навчання української мови.

Передовсім варто брати до уваги те, що майже усі сучасні іноземні слухачі з Азербайджану не знають російської мови, бо не вивчали її на Батьківщині, за браком коштів позбавлені можливості закінчити в Україні підготовчі відділення і приїждять навчатися на перший курс вишів без знань з базового курсу російської мови. В Україні студенти з цієї країни опановують обрані спеціальності російською, а значить і починають вивчати якнайчастіше російську як іноземну, бо це нагальні практичні потреби для отримання диплома.

Проте вони живуть у двомовному оточенні (особливо у наш час, коли українську мову як засіб писемного та усного спілкування усе частіше в російськомовному Харкові використовують не тільки за умови офіційного спілкування, а й у повсякденному житті); проте виникає необхідність в оформленні офіційних документів саме українською; проте саме зараз у зв'язку з надзвичайною увагою світової спільноти до подій, що відбуваються в Україні, кількість охочих (серед них й азербайджанської молоді) до вивчення української суттєво зростає, а значить й актуальність вивчення української мови як іноземної набуває особливого значення.

На заваді успішного навчання української, як на наш погляд, постає багато чинників: бракує апробованого курсу української мови для іноземців, а саме для студентів – нефілологів, серед них і студентів з Азербайджану з урахуванням особливостей азербайджанської мови та менталітету; бракує базового підручника та посібників із урахуванням особливостей певних категорій слухачів (денна й заочна форми навчання бакалаврів та магістрів) та певних технічних спеціальностей; бракує вільного володіння саме російською, оскільки вона стає основою для курсу навчання української азербайджанців, тому що навчання української мови відбувається за аналогією з російською.

Досвід роботи з цією категорією іноземних слухачів переконує у тому, що практичний курс української мови для нефілологів, який ставить за мету оволодіння азербайджанської аудиторії усним мовленням українською мовою, повинен ураховувати насамперед такі фактори: невміння правильно інтонувати слова та форми слів, особливості звукової будови української мови, інтерференційний вплив рідної азербайджанської мови та російської мови як мови посередника.

Навчання нормативної української вимови, безперечно, передбачає знання орфоепічних особливостей азербайджанської мови. Фонологічні характеристики системи української мови та системи азербайджанської мови мають суттєві розбіжності. Вони впливають на процес засвоєння української правильної орфоепії.

Складнощі навчання української нормативної вимови можуть спричинятися тим, що в азербайджанській мові наголос фіксований (останній склад слова є наголошеним, в українській - наголос нефіксований, рухомий; що в українській мові наявні співвідносні пари дзвінких та глухих, твердих та м'яких приголосних; що для української мови поширеними є слова з приголосними *ч, ц* та *ж*, яких немає в азербайджанській мові; що спостережено неабиякі відмінності ритміко-мелодійної будови мовлення (українська синтагма може мати наголос на будь-якому її слові, проте наголос в азербайджанському мовленні на першому слові синтагми); що в кінці українського стверджувального речення інтонація знижується, тоді як в азербайджанському стверджувальному реченні інтонація навпаки підвищується. Протягом роботи з навчання української вимови викладачеві необхідно звертати увагу на згадані відмінності фонетичної системи азербайджанської мови.

Слід постійно звертати увагу на те, що з метою навчання правильної української вимови та правильного написання слів варто систематично виконувати вправи, зорієнтовані на фонетичний аналіз слів: розстановка наголосу; розподіл слів на склади; визначення кількості звуків та букв у словах; визначення глухих/ дзвінких, твердих/ м'яких приголосних. Необхідно опрацювати український текстовий матеріал щодо особливостей вимови шиплячих приголосних, подовжених голосних, вимови українських дифтонгів, уживання апострофа, спрощення приголосних, засобів милозвучності в українській мові.

Для успішного засвоєння та удосконалення української важливо навчити студентів правильного інтонування, тобто розрізнення наголошування у словах та логічного наголошування, використання різноманітних пауз, підвищення та зниження сили голосу, для чого послідовно на заняттях використовувати аудіозаписи. Прослуховування текстів в аудіозапису з одночасним використанням друкованого тексту, де виокремлюються певні слова, зазвичай сприяє створенню додаткового україномовного середовища, розвиває інтонаційні та мовні навички.

У процесі навчання нормативного українського мовлення необхідно дотримуватися комплексного підходу, оскільки кожна мовна категорія є елементом цілісної системи: опрацювання вимови не можна відокремлювати від правильного граматичного оформлення слів та використання норм уживання цієї форми у словосполученнях, реченнях і зв'язному мовленні.

Практичний курс української мови для нефілологів при формуванні

українських граматичних понять теж має бути зорієнтований на вже сформовані російські. Частина мови вирізняють за аналогією (іменник, прикметник, дієслово, займенник та ін.), хоча варто обов'язково зосередити увагу слухачів на особливості граматичної системи саме української мови (наприклад, творення та використання кличного відмінка, творення імен та по батькові тощо).

Що ж до навчання української лексики, то опрацювання й засвоєння її іноземними слухачами також має бути зорієнтовано викладачем на усвідомлення системності української мови. Досить часто лексичні знання формуються безсистемно, оскільки іноземний студент знає слово, проте дуже інколи не може використовувати його у певному значенні у словосполученні та реченні. Нове лексичне знання необхідно залучати до певної системи знань індивідуально-когнітивного простору, колективно – когнітивного простору та когнітивних знань із національно – детермінованими уявленнями національно – культурної спільноти азербайджанців.

Лексичні знання, що разом з фонологічними, граматичними, синтаксичними характеризують мовні знання, визначають слово як одиницю мови, яка презентує всі рівні мовної системи й виходить на рівень тексту. Якщо розуміти лексичні знання як сукупність таких складників: елементарні лексичні знання (знання конкретної лексичної одиниці, значення слова, форми слова); системні лексичні знання (знання не тільки семантики, а й парадигматичних зв'язків слів /антоніми, синоніми, омоніми, пароніми/ та національно- культурних особливостей Азербайджану) і концептуальні лексичні знання (упорядкування кожної лексичної одиниці у відповідності до мовної картини світу), то вивчення української лексики відбувається надзвичайно продуктивно.

Таким чином, для успішного навчання української як іноземної азербайджанських студентів – нефілологів необхідно повсякчас розв'язувати низку нагальних проблем, які торкаються усіх елементів структури системи мови: фонетики, граматики, лексики, стилістики, методики та психології викладання.

Список джерел:

- 1.Бронська А.А. Теоретичні основи базової методичної підготовки викладачів української та російської мов як іноземних: [монографія] /А.А. Бронська. – К.: Редакція “Бюлетеня ВАК України”, вид-во “Толока”, 2002. – 208 с.
- 2.Зайченко Н.Ф., Воробйова С.А. Практичний курс української мови для іноземців: усне мовлення // Н.Ф.Зайченко, С.Ф. Воробйова. – К.: Знання України, 2004. – 324 с.
- 3.Кобозева И.М. Лингвистическая семантика.– М.: Наука, 2014.– 175 с.
- 4.Станкевич Н. Развитие письменного мовлення у студентів - іноземців // Ніна Станкевич // Теорія і практика викладання української мови як іноземної. – 2009. –Вип. 4.–С. 226– 237
- 5.Чистякова А.Б. Українська мова для іноземців / А.Б. Чистякова, Л.І. Селіверстова, Т.М. Лагута. – Харків: ХНУ ім. В.Н. Каразіна. – 2006. – 522 с.